

MASAL ARAŞTIRMALARI VE KORKAK ALİ MASALI ÜZERİNDE BİR İNCELEME

**Folktale Studies and A Study on The Korkak Ali Folktale
Recherces sur les contes et une étude sur le conte "Korkak Ali"**

Prof. Dr. Ensar ASLAN*

Masalın gerçek işlevinin, mantalitesinin ve öneminin henüz iyi anlaşılmadığı dönemlere ait yazı, sözlük ve ansiklopedilerde bu kavramın daha basit bir tanımının yapıldığını görüyoruz. Masal üzerinde bilimsel çalışmalar yapılarak konuları, kaynakları ve iç unsurları araştırılıp, sonuçlara varıldıktan sonra, masal kavramı bilim dünyasında gerçek tanımlarına oturtulmuştur. Sözlü kültürün en önemli ürünlerinden olan masalı, karakteristik özelliklerini dikkate alarak; kendisine ait kavramları ve anlatım dili ile, olağan ve olağanüstü olayları anlatan eğitici nitelikli, geleneksel ve kolektif karakter taşıyan mensur ürünler olarak tanımlayabiliriz. Bu tanıma ayrıca, masalarda zaman ve mekân kavramının olmadığı, herhangi bir zamanda ve genellikle herhangi bir yerde/ ülkede geçtiğini de eklemeliyiz. Masallar bu özellikleri ile yaşadığımız dünyadan farklı bir dünya yaratarak, iyiliğin ve iyilerin kazandığı, kötülerin kaybettiği, insanların mutlu olduğu, özlenen bir toplumsal düzen yaratarak insanlara umut verir. Masallar hayali görünüşlerinin yanında, ince bir mantığı ve derin bir halk felsefesini telkin ederler. Masallar boy bakımından da kısadırlar. Dinleyicileri sıkıp, usandırmazlar. Masal bit-

tiğinde, dinleyicinin ağzında tadı kalır. "mutlu son"dan sonra bile kahramanların yaşantılarını merak eder ve masalın bittiğine üzülmürler.

Masallar destan ve halk hikâyeleri gibi ulusların gerçek kültür hazineleridir. Çağdaş kültür, dil ve edebiyatta kullanılmayan bir çok kavram, terim, töre ve geleneksel deyişleri masalarda bulabiliriz. Özellikle töre ve gelenekler masalların mantık ve felsefesinin dayanağı temel yasalardır. Bu nedenle masalları, diğer geleneksel kültür ürünleri ile birlikte, geçmişteki toplumları yöneten ve yönlendiren kültür değerleri olarak görebiliriz. Bütün bu bilgiler, bize eski toplumların yaşayışları, düşünceleri ve inanışları ile ilgili pek çok bilgiyi aktarırlar. Bu ürünlerin geleneksel olmaları ve sözlü yolla aktarılmaları, yüzyıllar boyu karşılaştıkları çeşitli din, dil, renk, kültür ve hatta coğrafyalardan etkilenip pek çok unsuru bünyelerine katarak beslenmelerine neden olmuştur.

Masalda; yasak bağdan nar yediği için kurbağaya dönen çocuğa kurallara uyma, yalan söylediği için taş kesilen adama dürüstlük öğretilir. Bunun gibi insanları iyi ahlaka, dürüstlüğe ve iyiliğe yönlendiren pek çok kavram, söz ve motifin masalarda yer aldığını görürüz.

* Dicle Üniv. Eğitim Fakültesi Dekan

Bunlar masalarda çeşitli iyi ve kötü örneklerle, kurallara bağlanmış olarak insanlara sunulur.

Bazı araştırmacılar tarafından masalların kaynağı olarak kabul edilen Hint Pançatantra (beş kitap) nın doğuş sebebinin, eki Hintli bir prense öğüt vermek amacıyla söylendiği bilinmektedir. Bu nedenle, yukarıda da belirtildiği gibi bütün masalarda insanların iyilik, dürüstlük ve güzellik yönünden ders almaları gereken eğitici olaylar zinciri vardır. Masalarda iyilerin daima kazanması ve ödüllendirilmesi, kötülerin ve kötülüklerin mutlaka cezalandırılması, çağdaş eğitimcilerin benimsediği önemli eğitim kurallarından sayılmakta ve masalın çocuk eğitimi ve kültürünün bir gıdası olduğu kabul edilmektedir.

Masaldan söz ederken sevimli kurnaz Keloğlanımız'ı anmamak haksızlık olur. Türk zeka gücünün en iyi temsilcilerinden olan Keloğlan, haksızlık ve adaletsizliklere karşı mücadele eden bir kahraman veya kahramanın yardımcısıdır. Keloğlan, çevresinde küçük görülen, itilip kakılan bir kişidir Fakir ve dul bir kadının oğludur. fakirliğini ve mutsuzluğunu akıl ve zeka ile, kurnazlıkla yenererek toplumda saygınlık kazanan tipi temsil eder. Keloğlan ideal bir kahraman tipi değildir. Zaman zaman kötülükler yapmağa kalkışır. Bazen kötü yüreklidir. Törelere ve genel ahlak kurallarına uymaz. Zeka sonunda doğru yolu bulur. Haksızlıklara karşı sinsi ve zekice bir direniş gösterir. Kurnazlık, beceri ve hile ile iş bitirir. Padişahlar, dünya güzelleri onun kurnazlığı sayesinde kurtulur, padişah olur, padişahın kızı ile evlenir. Gerçekçilik ve akıl Keloğlan'da ön plandadır. En karmaşık olayları zekası ve sempatik hileleri ile halleder. Bu özellikleri onun, kelliğinin bile, hoş görülmesini sağlar.

Masal araştırmalarının Avrupa'da yaklaşık iki yüz, ülkemizde ise yüz yıllık bir tarihi geçmişi vardır. Bu araştırmalar, doğal olarak derleme çalışmalarıyla başlayarak, masalların çeşitli yönlerden sınıflandırılması; kaynakları, tipler, formel dediğimiz kalıp sözler ve motif üzerinde yoğunlaşmıştır. Masalların sınıflandırılması konusunda yapılan ilk ciddi çalışma, Finlandiyalı folklorcü Antti Aarne aittir. Aarne, 1910 yılında Helsinki'de yayınladığı Fince eserinde, Kuzey Avrupa masallarını sınıflandırmıştır.¹ Aarne'in bu sınıflandırması üç ana dal ve bu dalların alt başlıklarıyla aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

1. Hayvan Masalları (1-299)

1-99 Vahşi Hayvanlar

100-149 Vahşi Hayvanlar ve Evcil Hayvanlar

150-199 Vahşi Hayvanlar ve İnsanlar

220-249 Kuşlar

250-274 Balıklar

275-299 Öteki Hayvanlar

2. Asıl Masallar

A-Sihir Masalları 300-749

300-399 Tabiatüstü rakip

400-459 Tabiatüstü veya sihirli zevce veya diğer ilgili kimseler

460-499 Tabiatüstü vazife

500-559 Tabiatüstü yardımcı

560-649 Tabiatüstü eşya

650-699 Tabiatüstü muktedir olma hali veya bilme

700-749 Diğer tabiatüstü haller

B-Efsane tarzındaki masallar 750-849

C-Kısa hikâye tarzındaki masallar 850-999

D-Aptal dev masalları 1000-1199

3. Fıkralar

1200-1349 Edepsizlik

1350-1439 Evli kimselerin latifeleri

1440-1524 Kahraman olan bir kız / kadının latifeleri

1525-1874 Kahraman olan bir erkeğin latifeleri

1525-1639 Kurnaz adam

1640-1674 Tesadüf suretiyle mufluluk

1675-1724 Aptal

1625-1874 Papaz Latifeleri

1875-1999 Yalan masalları.

Antti Aarne'in bu çalışmalarından sonra, Avrupa ülkelerinde masallar üzerinde yapılan araştırmalar ve sınıflandırma çalışmaları hız kazanır. Birçok bilim adamı kendi ülkelerinin masalları ile ilgili tasnif çalışmaları yaparak kataloglar yayımlarlar. Ancak bu sınıflandırma çalışmaları, yukarıda belirtildiği gibi ülkeler bazında, yani bir anlamda, yöresel olmuştur. Bu nedenle evrensel masal araştırmalarının ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte değildir. Bu eksikliği gören ünlü masal araştırmacı Stith Thompson, Aarne'in sınıflandırmasını esas alarak 1928 yılında daha kapsamlı yeni katalogunu yayınlamıştır.²

Stith Thompson, uzun bir süre sonra kataloguna yeni metinler ekleyerek yeni bir sınıflandırma yapmak gereğini duymuştur. 1964 yılında yayınladığı yeni katalogunda Türk masallarına da geniş yer vermiştir.³ Bu nedenle katalogdaki tip sayısı artmış ve sınıflandırmasına yeni dallar ekleyerek genişletmiştir.

Thompson, bu çalışmasında tespit ettiği beş ana dalı aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır;

1-Hayvan Masalları (1-299)

2-Asıl Halk Masalları (300-1199)

3-Güldürücü Hikâyeler, Nükteli fıkralar (1200-1999)

4-Zincirleme masallar (2000-2399)

5-Sınıflamaya girmeyen masallar (2400-2499)

Masal araştırma ve incelemelerinde önemli konulardan birisi de motiftir. Bu konu üzerinde çalışan bilim adamları motifi tanımlarken iki önemli özelliğini

vurgularlar. Birincisi, anlatımda geleneksel bir oluşum göstermesi; ikincisi de, anlatımın en küçük unsuru olması. Rus formalistlerinden B. Tomachevsky'e göre; Farklı eserlerde tekrar tekrar karşımıza çıkan bölünmez parçalanmaz tematik üniteler motif olarak adlandırılır.⁴ Stith Thompson'a göre motif, konu içerisinde devamlılık gösteren en küçük unsurdur.⁵ Max luthi, motifi; hikâye etmenin itici ve sürükleyici güce sahip en küçük unsuru olarak tanımlar.⁶ Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi motif, konu içerisinde olayları meydana getiren ve devam ettiren küçük bir unsurdur. Bu nedenle daha önce de belirttiğimiz gibi masal araştırmalarında motif incelemesinin önemli bir yeri vardır. Çünkü, masal veya herhangi bir halk kültürü ürününü incelerken, en küçük unsur olarak kabul ettiğimiz motiften hareket etmek, en sağlıklı ve güvenilir yol olacaktır.

Motif araştırmalarında da, bu alanda çalışanlara öncülük eden yine Stith Thompson'dır. Thompson, 6 ciltlik "Motif Index of folk literature" adlı eserinde, çeşitli milletlerin halk edebiyatlarında kullanılan motifleri önce konularına göre

(1. -5. ciltler) numaralar, 6. ciltte ise ana konuları alfabetik sıraya göre verir.

Thompson motifleri aşağıdaki şekilde 23 ana başlık altında toplar.⁷

A-Mitolojik motifler

B-Hayvanlar

C-Yasak

D-Sihir

E- Ölüm

F- Olağanüstülükler

G- Devler

H- İmtihanlar

I- Akıllı ve Aptal

K- Aldatmalar

L- Kaderin ters dönmesi

M-Geleceğin dönmesi

- N- Şans ve tahlil
 P- Cemiyet
 Q- Mükafatlar
 R- Esirler ve kaçaklar
 S- Anormal zulümler
 T- Cinsiyet
 U- Hayatın Tabiatı
 V- Din
 W-Karakter özellikleri
 X- Mizah
 Z- Çeşitli motif Grupları

Ülkemizde Türk masal tipleri üzerinde yapılan ilk ciddi çalışma, W. Eberhard ile P. Naili Boratav'ın birlikte hazırladıkları "Typen Türkischer Volkmarcen" (TTV) adlı eserdir. Bu eserde Türk masalları 23 başlık altında sınıflandırılmıştır.⁸

Masalların başlangıç, bitiş ve diğer bazı yerlerinde belirli durumlarda söylenen kalıp sözler/klişeler vardır. Bunlara "Formel" veya tekerleme denir.

Formellerin masal içinde ve anlatımda çeşitli fonksiyonları vardır. Masalın en önemli özelliklerinden olan formeller, masalın ayrılmaz parçalarıdır. Formel söylemeden anlatılan masal, özelliğinden ve güzelliğinden çok şey kaybeder. Örneğin başlarken "Bir varmış bir yokmuş", "Evvel zaman içinde kalbur saman içinde"; bitirirken, "onlar ermiş muradına", "Gökten üç elma düştü" gibi kalıp sözleri kullanmadan bitirilen bir masal dinleyenlere keyif vermez.

Masallar nesir ürünleridir. Ancak ziya Gökalp gibi bazı yazar ve edebiyatçılar, özüne sadık kalarak, bazı masalları manzum şekle çevirmişlerdir. (Alageyik masalı gibi)⁹ Bunun yanında masal anlatan kişi eğer bir halk şairi ise, masalın bazı kısımlarına örneğin, aşk, ayrılık, kavuşma gibi yoğun duyguların yaşandığı durumlarda, konunun anlamına uygun bir bayatı veya kısa bir şiir söyler.

Formeller, masalda söylenen yer ve konuya göre üç grupta toplanır.

1-Başlangıç veya Giriş formelleri: Anlatıcının masala başlarken söylediği klişe sözlerdir. Anlatıcının ustahlığına göre uzun veya kısa söylenir. Başlangıç formelleri dinleyicilerin dikkat ve ilgisini masal dinlemeye yoğunlaştırmak amacıyla söylenir:

"Bir varmış bir yokmuş"

"Evvel zaman içinde"

"Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, periler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır-mıngır salları iken" gibi uzun veya kısa formel sözlerle masala giriş yapılır.

2- İç formeller: Masal anlatırken çeşitli durum ve olayları daha iyi vurgulayarak dinleyicilerin dikkatini çekmek, merak ve heyecanını artırmak için söylenen kalıp sözlerdir.

Bir olaydan, başka bir olaya geçerken;

"Biz haberi verilim..."

veya

"Gel haberi verelim...."

Zamanı kısaltmak için;

"Az gittik uz gittik..."

veya

"Uzatmayalım hikâyeti, size vermeyelim zahmeti..." şeklinde sözler, masal anlatımında önemli yer tutar.

Bir güzelin tarifi için;

"Aydın on dördü/on beşi gibi..."

"Aya diyer sen doğma ben doğayım..."

Dilek ve temenniler için;

"Dile benden ne dilersem..."

"Dile dileğini, vereyim muradını..."

"Kırk katır mı, kırk satır mı?"

3. Bitiş formelleri: Anlatıcı, masalın sonunu yine klişe sözlerle bağlar;

"Onlar yedi içti muratlarına erdi..."

"Onlar erdi muradına, biz çıkalım kerevetine..."

"Gökten üç elma düştü; biri bana, biri anlatana, biri de dinleyenlere..." v. b.

Masallarda bunlardan başka sayı

ve zaman belirtmek için kullanılan formeller de çokça görülür. Üç, yedi ve kırk, masallarda en çok kullanılan formel sayılardır. Padişahın üç oğlu veya üç kızı vardır. Üç gün üç gece, yedi başlı dev, yedi kardeş, kırk gün kırk gece, kırk katır kırk satır, kırk harami, bir oğul bir kız vb. gibi.

Masallar genellikle “memleketin birinde” geçer. Ancak, “Çinmaçın ülkesi, Yemen, Hindistan, İsfahan, Mısır ve İstanbul, masallarında olayların en sık geçtiği yerler olarak görülür. Bu yerlere, masal araştırmalarında “masal ülkeleri” denir.

Masallardaki bu klişe sözler, halk hikâyelerinin şekil özelliklerinde de görülür. Ancak bu klişeler halk hikâyelerinde daha geniş ve uzun anlatılır. Örneğin halk hikâyelerinin girişi, hikâyecinin anlatım yeteneğine bağlı olarak, birbirine bağlı uzun cümlelerle uzayıp gider. Hikâye içerisindeki kalıp cümlelerle manzum sözler de uzundur. Özellikle manzum sözlerin, on beş dizeye kadar uzadığı görülür. Hikâyelerin bitişinde de hikâyeci, uzun mutluluk dilek ve temenni, klişe sözleriyle hikâyenin musannifi-ne dualar eder.

Masalların Doğuş Nazariyeleri

Masalların nereden doğduğu ve hangi kaynaktan geldiği konusu, bu alanda çalışan bilim adamları tarafından uzun yıllardan beri tartışılmakta, çeşitli görüş ve düşünceler ortaya atılmaktadır. Hiç biri henüz doğrulanmamış ve kesinlik kazanmamış olan görüşler şunlardır:

1- Tarih öncesi mitolojik görüş:

Pertev Naili Boratav'ın, Gedeon Huet'in “Les Contes Populaires (Paris 1923) adlı eserinden çevirerek 1929 yılında Halk Bilgisi Haberleri mecmuasında yayınladığı “Halk masalları” adlı yazısında, masalların kaynağının Hint mitolojisine dayandığı görüşü belirtilmektedir. Bu gö-

rüşün temsilcilerinden Max Müller, Hint ve Avrupa uluslarının mitolojileri üzerinde yaptığı araştırmalar sonunda, mitoloji ile masal arasındaki benzerliklere dikkat çekerek, masalların mitolojilerden kopmuş birer parça olduğu görüşünü savunmuştur¹⁰.

2- Tarihi görüş: masalların kaynağı konusunda ortaya atılan bu görüşe göre masalların çıkış yeri Hindistan'dır. Ancak, kaynak olarak mitoloji yerine Pançatantraya bağlanır. Bu görüşün teorisini olan Theodor Benfey'e göre pançatantra müslümanlara, onuncu yüzyıldan sonra da müslümanların aracılığı ile yazılı yollarla, Budist rahiplerin gayretleriyle Çin'e ve Moğolistan'a yayılır. Motifler de Moğollar ve Türklerin aracılığıyla kuzeyden sözlü olarak Avrupa'ya yayılmıştır. Benfey'in bu görüşüne karşı çıkan bazı araştırmacılar masalların Hindistan'a da başka yerlerden geçebileceğini tartışmaya açarlar. Yunan ve Mısır kültürlerinden Hindistan'a geçen motifler de bu karşı çıkmalara güç kazandırmış oldu.¹¹

3- Etnografik görüş: Bu görüşün temsilcileri Andrew Lang, Edward Tylor ve M. Lennan gibi etnograflardır. Bu görüşe göre masallar mitolojinin değil medeni hayatın artıklarıdır. Lang, masallarda bulunan ilkel fikirlerden yola çıkarak onların çok eski zamanlarda oluştuğu fikrini ileri sürer...masalların farklı yerlerde biri birlerine benzer olarak bağımsız bir şekilde meydana geldiği görüşünü benimser. Farklı kültür seviyesindeki insanların ortak inanç ve adetlere sahip olduklarını ileri süren Lang, kültürün paralel olarak gelişmesi sonunda benzer masalların ortaya çıktığını ifade eder.¹²

Dünyada Önemli Masal Kaynakları

Masalların doğuşu ile ilgili görüş ve nazariyeler Hint Kaynağını esas olarak

göstermektedirler. Bunun yanında Arap ülkeleri, bin bir gece masallarının çıkış yeri olması bakımından önemli bir masal diyarı olarak kabul edilmektedir. Ulusların kendi sosyal ve kültürel yaşayışının damgasını taşıyan masallar vardır. Bu tür masallar, hangi ülkede anlatılırsa anlatılsın, ait olduğu ulusun özelliklerini kaybetmesi mümkün değildir. Örneğin Keloğlan masalları, inanç, gelenek ve yaşayış mantalitesi bakımından Türk masalıdır. Bir çok ülkede anlatılsa bile Türk Anadolu yaftasını beraberinde taşır. Bunun yanında masalların birçoğu anlatıldığı ülkenin sosyal yapısına kolayca adapte olabilirler.

Hindistan, zengin masal kaynaklarına sahip bir ülkedir. Hint masalları Arap, İran ve Türk dilleri yoluyla batıya yayılmış, girdiği ülkenin inanç ve gelenekleriyle yoğrularak çoğu zaman değişik bir renk almıştır.

Hint masal kaynaklarının en önemlileri şunlardır: Pançatantra: “Beş kitap” anlamına gelen Pançatantra’nın konusu, devlet yönetim ve politikadır. Eserin giriş kısmında Vişnuşarman adlı bir bilgin tarafından bir kralın üç oğluna anlatıldığı yazılıdır. Pançatantra kitabı, Purnabhadra adlı Çinli bir rahip tarafından toplanarak 1199 yılında yazılmıştır, Eserin bazı bölümleri Türkçe’ye çevrilmiştir.¹³

Masal Nehirleri Okyanusu, Hintlerin en büyük masal kaynağı olan kitaptır. Kitaptaki birçok masal, dünyanın çeşitli dillerine tercüme edilmiştir. “Faydalı Bilgiler” anlamına gelen Hitopadeca adlı kitaptaki masalların bir kısmı Pançatantra’dan aktarılmıştır. Yazarı ve yazıldığı yer belli değildir. Türkçe’ye “Tutiname” adıyla aktarılan Çakaraptati adlı kitaptaki masallar, hakim bir papağan tarafından anlatılır. Namık Kemal tarafından Türkçe’ye çevrilerek yayınlanan Bahar-ı Dâniş adlı eser de, önemli Hint masal kaynaklarından sayılır.

Dünyanın önemli masal kaynaklarından biri de Arapların 1001 Gece masallarıdır. Ana konusu genel olarak kadın sadakatsızlığı olan 1001 Gece masallarında bir olaya bağlı olarak yüzlerce masal anlatılır. Masal içinde masal anlatılmak suretiyle zincirleme bir örgü kurulmuştur. Dünyanın bir çok diline çevrilmiş olan 1001 Gece masallarının yazarı bilinmiyor. Bazı bölümleri zaman zaman dilimize çevrilen 1001 Gece masalları, 1992-1993 yılında A. Şerif Onaran tarafından 16 cilt olarak yayınlanmıştır.

Arapların 1001 Gece masallarına, nazire olarak yazılıp anlatılan 1001 Gündüz masalları, İranlılara aittir. 1001 Gece masallarının aksine konu bakımından genel olarak erkeklerin sadakatsızlığı üzerine kurulmuştur. Gündüzleri anlatılan 100 Gündüz masallarından Seyfülmülük ve Rıdvan Şah gibi bazı önemli parçalar Türkçe’ye çevrilmiştir.

Yukarıda söz ettiğimiz Doğu masal kaynaklarından başka Avrupa’da önemli masal kitapları bulunmaktadır. Bunlardan Aisopos (M. Ö. 620-560) ve La Fonten (1621-1695) in eserleri Batı’nın önemli masal kaynaklarıdır. Doğu masallarına göre Avrupa masalları oldukça kısadır. Kahramanları çoğunlukla hayvan olan Avrupa masallarında gerçek olaylar reel bir tarzda anlatılmıştır. Batılıların “fabl” dediği bu masallar, Aristophanes (M. Ö. 445-385) ve Sokrates (M. Ö. 469-399) tarafından toplanarak nazma çevrilmiştir.

Türkiye’de Masal Çalışmaları

Edebiyatımızda masaldan, ciddi anlamda ilk defa, Namık Kemal’in Celal Mukaddimesinde söz edilir. Yazar burada masalı tamamen hayali olaylardan meydana gelen, ahlaki, eğitici ve terbiye edici özellikleri bulunan sözlü edebi ürünler olarak tanımlar.¹⁴ 1908 yılında Türk Derneği adıyla kurulan ve 1911 yılında Türk Yurdu Cemiyeti, 1912 de

Türk ocağı adını alan dernek üyelerinin Anadolu'nun çeşitli yörelerinden derledikleri masalları "Türk masalları" adıyla Türk Yurdu dergisinde yayınlamışlardır.¹⁵ Bu çalışmalar ülkemizde masal derleme ve yayınlama çalışmalarının başlangıcı sayılır. Aynı dönemde Ziya Gökalp, Küçük Mecmua'da masal derleme ve araştırmaları ile ilgili bir dizi yazı yayınlamıştır.¹⁶ Daha sonraki yıllarda masal derleme ve yayınlama çalışmalarının arttığını görürüz.

Mehmet Tuğrul 1969 yılında yayınladığı "Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı" adlı dotrora çalışmasında masalları çeşitli yönleriyle inceleyerek sınıflandırmıştır.

Türk folklor ve Halk Edebiyatı araştırmacılarının başında gelen Pertev Naili Boratav, masallar üzerinde yapmış olduğu derleme, inceleme ve yayınlarıyla da bu alanın önde gelen isimlerindedir. Boratav, 1965 yılında "Zaman Zaman İçinde", 1969 yılında Az Gittik Uz Gittik" adlı masal kitaplarını yayınlamıştır. Bu eserlerde, masal metinleri ile masal konusunda önemli bilgiler yer almaktadır. Boratav'ın 1955 te Pariste Fransızca olarak yayınladığı "Contes Turcs" ve 1967 yılında Berlin'de Almanca yayınladığı "Türkische Volksmarcen" adlı eserlerinde, masal metinleri ve yazarın masallarla ilgili görüş ve düşünceleri bulunmaktadır.

Boratav'ın, Wolfram Eberhard'la birlikte hazırlayarak 1953 yılında Almanya'da yayınladıkları ve daha önce de bahsettiğimiz "Türk Masal Tipleri Kataloğu"nda, Türk masallarının Tip ve motif sınıflandırması verilmiştir.

Boratav, 1969 yılında yayınladığı "100 soruda Türk Halk Edebiyatı" adlı eseriyle, 1939, 1945 yıllarında yayınladığı "Folklor ve Edebiyat" I, II adlı çalışmalarında, masal konusunda çeşitli bilgi ve görüşlerine yer vermiştir. Ahmet E.

Uysal ile Warren S. Walkır'ın birlikte hazırlayıp 1966 yılında yayınladıkları "Tales Alive in Turkey" adlı eserde masal tiplerinin yedi dalda sınıflandırılması yapılmış ve masal metinleri İngilizce olarak verilmiştir.

1970 li yıllarda Üniversitelerimizde masal derleme, araştırma ve yayınlarının yoğunlaştığı görülmektedir. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Saim Sakaoğlu, Gümüşhane Masalları-Metin Toplama ve Tahlil, Ankara 1973, Bilge Seyidoğlu, Erzurum Halk Masalları, Ankara 1975 ve Umay Günay, Elazığ Masalları (İnceleme-metin) Erzurum 1975 adlı doktora çalışmaları yayınlanmıştır. Daha sonra yine başta Atatürk Üniversitesi olmak üzere diğer üniversitelerimizde de masal derleme ve araştırmalarına önem verilmiş lisans, yüksek lisans ve doktora çalışmaları ile kitap ve makale yayınları büyük ölçüde artmıştır. Ayrıca ülkemizde özel ve resmi kuruluşlar tarafından yayınlanan bir çok kitap ve dergilerde çeşitli yörelerden derlenmiş pek çok masal metin ve incelemeleri bulunmaktadır.

İshak Refet Işıkman, Ziyaettin Fahri Fındıkhoğlu ve İhsan Mahvi tarafından 1927 yılında Ankara'da kurulan "Anadolu Halk Bilgisi" derneği daha sonra "Türk Halk Bilgisi Derneği" adıyla çalışmalarını sürdürmüş ve Türkçe Halk Bilgisi mecmuası (1sayı) "Halk Bilgisi Haberleri" (19 sayı) mecmualarını yayınlamıştır. Bu mecmualarda dernek üyeleri tarafından Anadolu'nun çeşitli yörelerinden derlenen folklor ürünlerinin yanında çok sayıda da masal yayınlanmıştır.

1949 yılında İhsan Hmçer tarafından çıkarılmaya başlanan "Türk Folklor Araştırmaları" dergisi, ülkemizde yayınlanan en uzun süreli folklor dergisidir. Folklor konusunda her türden derleme

ve inceleme yazılarının yer aldığı TFA'da yüzlerce masal yayınlanmıştır TFA İhsan Hınçer'in ölümünden sonra 1980 yılında 366. sayısını çıkararak yayın hayatına son vermiştir.

Bunlardan başka çeşitli illerimizde yayınlanan Halk Evleri dergisinde Anadolu'nun çeşitli yörelerine ait masal metinleri yayınlanmıştır. Bu dergilerden bazıları: Antalya, Türk Akdeniz, Balikesir Kaynak Manisa Gediz ve Karseli'dir.

1976 yılında Türk Dil Kurumunca yayınlanan, 1988'de İkinci, 1999'da üçüncü kez basılan ve derlemeleri tamamen tarafımdan yapılmış olan "Arpaçay Köyelerinden Derlemeler" adlı kitapta yüzlerce folklor ve Halk Edebiyatı ürünüyle birlikte 20 kadarda masal bulunmaktadır.

Ünlü Rus Türkoloğu Wilhelm Radloff'un 1899 yılında yayınladığı "Proben der Literatur der Türkischen Stamme" adlı on ciltlik eserinin sekizinci cildi Türk boylarının halk edebiyatı ürünlerini içine alır. Bu ciltte halk hikayeleri, fıkralar, türküler ve diğer halk edebiyatı ürünlerinin yanında 25 adet masal metni bulunmaktadır.

Macar Türkoloğu İgnas Kunoş, "Osman Török Nephöltesi Gyujtemeny I, 1887", II. 1889 Budapeşte adlı eserinde Anadolu'dan derlediği çok sayıda masala yer vermiştir. Kunoş'un "Türkische Volksmarchen Aus Stanbul" Leipzig 1905" Boszporuszi Tünddervilag" (Boğaziçi Perileri) Budapeşte, 1923 ve "Forty-Four Türksh Fairy Tales" 1913 adlı eserinde Türkiye ve Türkiye dışındaki Türklerden derlenen masallar yer alır.

Theodor Menzel'in "Türkische Marchen" Hannover 1923 ve Fredrich Giese'nin, "Türkische Marchen", 1925 adlı eserinde tamamıyla Türkiye'den derlenmiş masallara yer verilmiştir.

Otto Spies, 1967 yılında Almanya (Düsseldorf) da yayınladığı "Die Marc-

hen der Weltliterature" adlı serisinde yayınlandığı Türk masallarının bir kısmını daha sonra Almanca'ya çevrilmiştir.

Bunlardan başka daha birçok yabancı bilim adamı, çeşitli eserlerinde Türk masallarına yer vermiş ve Türk masalları üzerinde çeşitli araştırmalar yapmışlardır.

Korkak Ali masalının motif yapısı:

Masal konusunda yukarıda verdiğimiz ayrıntılı bilgilerden sonra "Korkak Ali" adlı masalın formel ve motif yapısı üzerinde duracağız.

Diyarbakır merkez Sadi (Tanoğlu) köyünden 69 yaşında, okuması ve yazması olmayan Süleyman Alkan'dan derlenen "Korkak Ali" masalının bir varyantı da Mardin'in Mazıdağı ilçesinden derlenmiştir. İki metin arasında bazı farklar vardır. Biz incelememizde motif yapısı ve anlatım bakımından daha iyi gördüğümüz Diyarbakır varyantını esas aldık. Diyarbakır varyantının tam metnini burada vereceğiz. İki varyantın farklı yanlarını da şu şekilde tespit ettik.

Mazıdağı varyantında Korkak Ali bir mağarada yedi devle karşılaşır. Kendisinin, ünlü bir kahraman olan Enter Pehlivan'ın oğlu olduğunu söyler. Mardin varyantında ise, Korkak Ali bir dağın arkasında ateşin etrafında el ele verip oynayan 40 devle karşılaşır. Kendisinin Ali Pehlivan olduğunu söyler. Mazıdağı varyantında devler Korkak Ali'den kurtulmak için bir plan yaparak ona tuzak kurup öldürmek isterler. Diyarbakır varyantında ise, masalın sonunda devler, kendilerini aldattığını öğrenince Korkak Ali'nin evine giderek öldürmek isterler. Her iki varyantta da Korkak Ali kurnazlığı ile ölümden kurtulur. Mazıdağı varyantında masalın sonlarına doğru tilki olaylara karışır. Korkak Ali'nin kahraman değil, çok korkak birisi oldu-

ğunu ve onları aldattığını devlere söyler. Tilki de kötülüğünün cezasını hayatıyla öder. Diyarbakır varyantında, masalın sonunda Korkak Ali ile devler dost ve kardeş olarak ayrılırlar.

Masalın önemli motifleri şunlardır:

1. Korkaklık motifi: Korkak Ali, çok korkak, tembel ve işe yaramaz birisidir. Evden dışarı çıkmaz bu yüzden komşuları ona “Korkak Ali” adını vermişler.

2. Hile ve oyun motifi: Ali'nin korkaklığından ve tembelliğinden şikayet eden karısı, pişirdiği ekmeği dışarıya serpiştirerek, “Gökten ekmeği yağıyor dışarı çık topla” diyerek hile ile kocasını dışarı çıkarır, kapıyı kilitler ve içeriye almaz.

3. Kurnazlık motifi: Korkak Ali bir dağın arkasında kırk devle karşılaşır. Devleri korkutmak için, ünlü bir pehlivan olduğunu söyler. Devler Ali'den korkar, onunla kardeş olur ve ona saygı gösterirler. Su ve odun taşıma sırasında Korkak Ali, kurnazlık yaparak kendisini devlerden daha güçlü gösterir. Devler Korkak Ali'nin hilesine inanırlar.

4. Aklın üstün gelmesi ve ödüllendirilmesi motifi: Korkak Ali, zeka ve kurnazlığı ile üstünlüğünü, kendisinden fiziki yapı bakımından daha güçlü olan devlere, kabul ettirir. Devlerle dost ve kardeş olur. Devler hazinelerindeki altın ve kıymetli taşların bir kısmını Korkak Ali'ye verirler. Korkak Ali, zengin ve ünlü Ali pehlivan olarak ailesinin yanına döner.

5. Tuzak motifi: Bu motif sadece Mazıdağı varyantında vardır. Devler, Korkak Ali'den kurtulmak için ona tuzak hazırlarlar. Yatağında uyurken baltalarla öldürmek isterler. Tuzağı öğrenen Korkak Ali, yatağına bir odun koyarak ölümünden kurtulur.

Korkak Ali masalı, yukarıda tespit ettiğimiz motif tiplerinden de anlaşılacağı gibi bir “dev masalı”dır. Ana motifler,

devlerin korkaklığı, insanoğlu tarafından kolay aldatılabilirlikleri ve aptallıkları ile ilgilidir. Bu aptal dev masalı tipi, Stith Thompson'un¹⁷ uluslararası masal katalogunda “Asıl Halk Masalları” dâhının alt başlığında değişik şekilleriyle bir bölüm olarak numaralandırılmıştır.

Korkak Ali masalındaki olaylar zincirinin baş halkası “korkaklık” motifidir. Bu motif daha sonra gelişecek olayların hazırlayıcısı durumundadır. Bu tür motiflere masal araştırmalarında ileriye hazırlık motifi denir. Çünkü Ali'nin korkaklığı masalın sonuna kadar yoğunlaşarak devam eder.

Masalda olayların başlaması, gelişmesi ve çözümünde; hile, oyun ve kurnazlık motifinin önemli bir fonksiyonu vardır. Aptal devlerle korkak, fakat kurnaz Ali'nin yer yer komik unsurlarla devam eden mücadelelerinde akıl ve zeka üstün gelir. Korkak Ali, devlerin çeşitli oyun ve tezgahlarından zekası ve kurnazlığı sayesinde kurtulur.

Görüldüğü gibi Korkak Ali masalı, çeşitli karmaşık oyunlar ve ilginç motiflerle örülü bir masal tipidir. Tespit ettiğimiz hile, oyun, kurnazlık, sınama ve tuzak gibi motifler, halk edebiyatı ürünlerinde çok sık görülen ve uygulanan kompleks motiflerdir. Mevcut masal katalogundaki sınıflandırmalarda bu motiflerin pek çok benzer ve yakın türleri bulunmaktadır.

Korkak Ali masalının elimizdeki her iki varyantının başlangıcında da klişe gibi cümleleri vardır.

Diyarbakır varyantında:

“Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş memleketin birinde..., ” Mazıdağı varyantında:

“Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde...”

Şekilde formel cümleler bulunmaktadır.

Mazıdağı varyantında ayrıca:

“Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik...”

Şeklinde iç formele rastlanır.

Diyarbakır varyantında:

“Ali ermiş muradına, darısı dostlar başına...”

Şeklinde bir bitiş klişe cümlesi vardır.

Mazıdağı varyantında ise:

“Hikâyem sizler için hayırlı ve güzel olsun, sizde iyilikler içinde kalın.” Şeklinde hayır ve temenni cümlesi ile sona erer.

Varyantlarda birer formel sayı vardır. Diyarbakır varyantında “Bir ateş etrafında ele ele verip oynayan “kırk dev”, Mazıdağı varyantında ise; “mağaranın içinde “yedi devin yattığı yatak”, formel sayısı vardır.

Masalda rolü olanlar, Korkak Ali ve devlerdir. Masalda olayların baş kahramanı durumunda olan Korkak Ali, adı gibi korkak, tembel, işe yaramaz bir tipdir. Zaten bu özelliğinden dolayı komşuları ana Korkak Ali derlermiş. Karısının oyunu ile, hayatını değiştirecek olayların içerisine itilir. Zekası ve kurnazlığı ille, güçlü devlere üstünlüğünü kabul ettirir, zengin ve kahraman bir kişi hüviyetini kazanır. Devler, fizik olarak, insanlardan çok güçlü olmalarına karşın, akıl ve zeka olarak zayıftırlar. Yani tam anlamıyla aptaldırlar. Korkak Ali'nin her türlü basit hile ve sözlerine inanır ve ona itaat ederler.

Korkak Ali'nin karısı da kurnaz ve kocasını oyuna getiren bir kadın tipidir. Basit bir hile ile kocasını evden dışarıya çıkarır.

Mazıdağı varyantında masalın sonunda olaya tilki dahil olur. Devlere, Korkak Ali'nin aslında pehlivan değil, korkak bir kişi olduğunu ve onları aldatarak altın ve kıymetli taşlarını aldığını ihbar eder. Sonunda ihbarcılığının cezasını hayatıyla öder.

Görüldüğü gibi masallardaki insan ve hayvan tipleri çok iyi karakterize edilmiştir. Korkak Ali'nin can korkusuyla yaptığı kurnazlıklar; devlerin, kurnazlık ve zeka oyunları karşısında düştüğü aptal durumlar; kadının hilesi ve telkinin tilkiliği son derece başarılı bir şekilde ortaya konulmuştur.

Her masalda olduğu gibi korkak Ali masalında da ibret ve ders alınması gereken bir çok olay vardır.

Yaşam mücadelesinde korkunun yeri olmadığı, insanların akıl ve zeka ile her şeyin üstesinden gelerek mutlu olabileceği, ihbarcılığın ve gammazlığın sonunun kötü olduğu, burada ders alınması gereken konulardır.

İyilerin ve iyiliklerin kazandığı, kötülerin ve kötülüklerin kaybettiği masal klasiğinin tipik bir örneğini, aşağıda metnini verdiğimiz Korkak Ali masalında, görürüz.

Korkak Ali Masalı

Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş, memleketin birinde Korkak Ali adında bir adam varmış. Korkak Ali çok korkak, tembel, işe yaramaz biriymiş. Hatta ekme kazanmak için evinden çıkmaya gayret edemeyen biriymiş. Bu yüzden de çevresinde kendisine Korkak Ali denilmiş. Ama Ali'nin en büyük meziyeti kurnazlığıymış.

Ali'nin bu tembelliğinden çok şikayetçi olan karısı, Ali'yi bu huyundan vazgeçirmek için Ali'ye bir oyun oynamaya karar vermiş. Hemen gidip hamuru yoğurmuş ve yüzlerce tandır ekmeği pişirmiş. Ali'nin evde uyuduğu bir vakit, tandır ekmeıklarını evin etrafına serpiştirip, Ali'yi uyandırmak için yüksek sesle: “Bey!...Bey!...Kalk dışarıya bak! Gökten ekme yağıyor sen hala uyuyorsun” demiş. Bu sesi duyan Ali, hemen uzandığı yerden kalkıp pencereye doğru koşmuş. Dışarıda yüzlerce ekmeği görünce Ali

gözlerine inanamamış. Karısı, hiç beklemeden kendisine büyük bir çuval verecek, ekme toplamasını istemiş. Ali de hazır ekmekleri görünce hemen kabul etmiş. Korkak Ali çuvalı alıp dışarıya çıkmış, çuvalını ekmekle doldurup evin yolunu tutmuş. Ali elindeki ekme dolu çuval ile çok mutlu bir şekilde kapıya vurmuş. Ama karısı Ali'ye kapıyı açmamış. Ali çok zorlamış, bunun üzerine karısı kapıyı kilitlemiş.

Dışarıda diz boyu kar, fırtına varmış. Korkak Ali bu durumda ne yapacağını şaşırılmış. Karısına ne kadar yalvarıp yakarmışsa da kendisine kapı açılmamış. Karısı, Ali'nin gidip hayatı öğrenmesini istemiş. Ali çaresizlik içinde evden ayrılarak, elinde büyük bir çuval ekmeği de kendisine erzak edip, uzun bir yola koyulmuş. Çok uzun yol yürümüş; dereleri, tepeleri, dağları aşmış. Bu arada Ali'nin erzakı da bitmiş. Karnı çok acıkmış olan Ali, biraz yiyecek bulmak için sağa sola koşmuş ama bembeyaz kar örtüsünün ortasında hiçbir şey bulamayacağını anlamış. Gücü yettiğince tekrar yola koyulmasını düşünmüş. Ali, önündeki koca bir dağ da aşarak, dağın eteklerinde kendisini hayretler içerisinde bırakacak şeyler görmüş. Büyük bir ateş ortasına konulmuş iri bir kazan ve etrafında el ele verip oynayan kırk dev görmüş ama onlardan biraz uzak olduğu için yanıldığını sanmış.

Merak edip biraz daha yaklaşmış. İyice baktıktan sonra gördüğü şeylerin gerçek olduğunu anlamış. Korkak Ali, acıdan ölmek üzere olduğu için bu devlerin yanına gidip biraz yiyecek istemekten başka çaresi olmadığını düşünmüş ve devlerin yanına doğru yürümüş.

Ali, düşünmüş düşünmesine de, ya bu devler kendisinin çok korkak biri olduğunu anlarsa o zaman ne yapaca-

ğım diye paniklemiş. Ama kurnazlığından dolayı aklına hemen parlak bir fikir gelmiş ve devlerin yanına varmış. Kendinden emin bir şekilde: "Benim adım Ali pehlivan." demiş, ve hemen sözünü devam ettirmiş: "Benim karnım çok aç, bana hemen yiyecek verin yoksa sizi tek tek öldürürüm." demiş.

Ali'yi dört kulak dinleyen devler hayret içinde kalmışlar. Kendilerinden cüssece bu kadar küçük bir adamın böyle konuşmasındaki hikmetin ne olduğunu düşünmüşler. Devlerin reisi, Ali'nin o an titreyerek de olsa cesaretini kabul edilip onun gerçekten de büyük bir pehlivan olabileceğini düşünerek onu da kendi aralarına almak istemiş ve şöyle demiş: "Eğer sen Ali pehlivansan, biz seni gökte arıyorduk, şimdi yanımızdasın, aramıza hoş geldin Ali pehlivan kardeşim. Bundan sonra yanımızda kal." Ali devlerin bu isteğini mecburen kabul etmiş. Kabul etmiş ama kendisinin bu devlerin arasında pehlivanlık yalanını nereye kadar götürebileceğini düşünmüş. Bundan dolayı korkudan geceleri uyuyamamış.

Aradan günler geçmiş devlerin reisi, Ali'yi yanına çağırmış: "Ali pehlivan kardeş madem ki sen de bizden birisin, bize biraz yardım etmelisin. Sen de diğer kardeşlerimiz gibi su ve yakacak toplama sıran gelince gidersin" demiş. Ali de mecbur kabul etmiş.

Sonunda nehirden su getirme sırası Ali'ye gelmiş. Devler, Ali'ye boyundan büyük bidonlar vererek nehirden su getirmesini istemişler. Ali, boş bidonu zorlukla taşıyarak nehrin kenarına inmiş. Biraz düşünmüş. Kendi kendine: "Ben bu boş bidonları taşımakta güçlük çekerken, bunların dolusunu nasıl taşıyacağım." demiş. Ama o an aklına bir kurnazlık gelmiş.

Ali hiçbir şey yapmayarak akşama kadar nehrin kenarında oturmuş. Devler, gelmeyince Ali'yi çok merak etmişler. Devlerin reisi hemen Ali pehlivanı bulmaları için birini seçip, onu aramaya göndermiş. Dev, nehrin kenarına gelince Ali'yi çok öfkeli bir şekilde otururken görmüş.

“Ali kardeş akşama kadar seni bekledik. Hepimiz susuzluğumuzdan neredeyse ölecektik. Niye bu kadar geciktin?” demiş. Ali de küskünlüğünü belli ettirmek için deve öfkeyle bakarak öylece susmuş.

Dev: “Ali kardeş niye böyle kızgın-sın?” demiş.

Ali: “Ben kızgın yormayayım da kim olsun dev kardeş? Ben ki Ali pehlivanım. Gücüm, namım dünyanın dilinde. Siz şu küçük su bidonunu bana vermiş, bununla su taşımamı istiyorsunuz.” demiş.

Bu sözler, dev'i çok utandırmış. Hemen su bidonunu sırtına atmış, Ali pehlivanı da omuzuna oturtarak kendi yaşadıkları büyük mağaraya doğru yola koyulmuş.

Aradan birkaç gün geçmiş. Bu defa da Ali'nin odun toplama sırası gelmiş. Devler Ali'ye topladığı odunları bağlayıp daha rahat sırtlaması için uzun ve kalınca bir tomar ip vermişler.

Ali ipi almış ormana gitmiş. Bu kadar odunu taşıyamayacağını bilen Ali, tekrar aynı numarayı yaparak, olayı geçiştirmeye çalışmış, Yine yaptığı küskünlük numarasıyla dev'i kandırmış. Onu aramaya gelen dev, tüm odunları iki el darbesiyle kesip, toplayarak sırtına atmış. Ali'yi de omuzuna alarak mağaranın yolunu tutmuş.

Yol'da devin omuzunda oturan Ali, deve kendi güç ve kudretini hissettirmek için, daha önce yanına aldığı bir çuvaldı-

zı, devin omuzuna batırmış. Dev de acıdan bağırarak: “Ali pehlivan kardeş, bu sırtımdaki acıda neydi böyle?” demiş. Ali de gülerek cevap vermiş: “Dev kardeş bu benim ağırlığının acısıdır. Sen yürüdükçe ağırlığının ve gücümün tesiri daha çok belli olacak.” demiş.

Biraz daha yol aldıktan sonra Ali çuvaldızı tamamen devin sırtına batırmış.

Bu acıyı daha çok hisseden dev: “Aman Ali pehlivan kardeş! sen gerçekten de çok kuvvetlisin. Senin gücünün tesirinden omuzumu taşıyamaz oldum. Bana acı da gücünü biraz çek üzerimden.” demiş. Daha sonra gidip olanları tüm arkadaşlarına ve reis deve anlatmış.

İri yapılı ve çok aptal olan devler, Ali'nin bu oyununu da anlayamamış, onun yalancı güç ve kudretini kabul etmişler.

Günler ayları, aylar yılları kovalamış. Günün birinde, Ali'nin gücünden, pehlivanlığından şüphelenmeye başlayan devlerin reisi, Ali'ye “Sana Ali pehlivan diyoruz ama, senin daha açık bir şekilde gücünü, büyüklüğünü görmedik. Eğer bize gerçekten pehlivanlığımı göstermezsen seni pişirip yiyeceğiz.” demiş.

Bunun üzerine telaşa kapılan Ali, hemen bir kurnazlık düşünmeye başlamış.

Aklına yine parlak bir fikir gelmiş. Ali mağaradan gizlice ayrılmış. Yüzlerce kuş yumurtası toplayıp, işaret bıraktığı araziye gömmüş. Hava kararınca büyük bir ateş etrafında ısınan kırk devin ardına girmiş: “Arkadaşlar, yarın sabah size gerçek gücümü; yani Ali pehlivanın ne kadar heybetli ve güçlü olduğunu göstereceğim.” demiş. Devler merak ve şaşkınlık içinde sabahı bekle-

mişler. Ali, sabah erkenden devleri, tek tek kaldırarak yumurtaları gömdüğü araziye götürmüş.

Devler: "Bizi buraya niçin getirdin?" demişler.

Ali de: "Dev kardeşlerim, bu gün bütün gücümü kullanarak yerin suyunu çıkaracağım. Bakalım yerin suyunu bu sizden küçük cüsemle ben mi yoksa siz mi çıkaracaksınız?" demiş

Bütün devler Ali'nin dediklerine çok şaşırılmışlar ama kabul etmişler. Böylece güç gösterisi devlerin kuvvetli hareketleriyle başlamış. Devler tüm güçleriyle ayaklarını yere vurmuş. Yerde Ali'nin boyu kadar çukurlar açmış ama yerden bir damla su çıkaramamışlar. Sıra Ali'ye gelmiş. Ali, daha önce yumurtaları gömdüğü yerin tam kenarına gelmiş. Ayağını kaldırarak sert bir şekilde yere vurmuş. Ali, ayağını vurduğu gibi yerde gömülü olan tüm yumurtalar kırılarak, yumurta sınırları toprağın üzerine fişkir-miş.

Bu durumu gören devler, hayret içinde kalmışlar. Ali'yi sırtlarına alarak onun pehlivanlığını kabullenmiş ve ondan reisleri olmasını istemişler. Ama Ali bunu kabullenmemiş fakat kurnaz zekasıyla bu işten de büyük saygı kazanmış.

Aradan günler geçmiş. Ali, tüm devleri toplayarak, kendilerine bir ailesinin olduğunu ve ailesini çok özlediğini söylemiş. Devler de onu ailesine götüreceklerine söz vermişler. Bu arada gitmeden önce Ali'ye çok altın ve değerli taşlar verip, onu eve bırakmak için yola koyulmuşlar.

Ali'yi devlerin omuzunda evine getirirken gören halk, buna çok şaşırılmış. Daha önce onu korkaklıkla itham eden çevresi, bundan sonra kendisine saygı göstermiş ve onu kahraman ilan etmiş.

Ali, kendisini evine bırakan dev

kardeşleriyle vedalaşıp ailesine kavuşmuş.

Ali, o gündün sonra ailesi ile zengin ve müreffeh bir hayat sürmüş "Ali Pehlivan" diye anılmış.

Ali ermiş muradına, dansı dostlar başına...

NOTLAR

¹ Antti Aarne, Verzeichnis der Marchen typen mit Hilfe von faschgenossen Ausgearbeitet, Helsinki 1910.

² Stith Thompson, The Types etne Folktole, Helsinki 1928.

³ Stith Thompson, Motif Index of Folktole, 2. b., Helsinki 1964.

⁴ B. Tomachevsky, Thematique, Fransızcaya tercüme eden T. Todorov, de la litarature, sevil 1965, S S 268-269, Ensar Aslan, Yaralı Mahmut Hikâyesi, S. 43

⁵ Stith Thompson, The Folktole, New York, 1946 S. 415.

⁶ Z. Cemil Arda, Edebiyatta Motif Araştırması, Hareket Mecmuası, Temmuz, 1970 S. 55 S. 20.

⁷ Stith, Thompson, Motif Index of folk-Literature 6. cilt, Indiana Üni., 1955-1958.

⁸ Wolfram Eberhard, Pertev Naili Boratav, Typen Türkischer Volksmarchen, Wiesbaden 1953.

⁹ Ziya Gökalp, Küçük Mecmua, 18 Teşrin-i evvel 1912.

¹⁰ Bilge Seyidoğlu, Erzurum Halk Masalları Üzerinde Bir Araştırma, Ankara 1975.

¹¹ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Ankara 1999, S. 7.

¹² Umay Güney, Elazığ Masalları, Erzurum 1975, S. 18; Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, S. 8.

¹³ Kemal Çağdaş, Pañçatantra Masalları, Ankara 1962.

¹⁴ Namık Kemal, Mukaddime-i Celâl, İst. 1305 (1888).

¹⁵ İzzet Ulvi, Türk Masalları, Türk Yurdu, 1 (2, 5, 15, 18) 1991.

¹⁶ Ziya Gökalp, Usullere Dair Halkiyat 1. Masallar, Küçük Mecmua 18Teşrin-i evvel 1922.

¹⁷ Stith Thompson, Motif Index Of folktole, 2. b. Helsinki 1964.